

20.12.2021

Dnro 20640/03.04.04.04.10/2021

KESKUSHALLINTO

DN:o 684/01.00.02/2021

SAAP: 27.12.2021

LÄH. _____

 julkinen salainen

peruste: _____

Asia Kunnallisasiaa koskeva valitus

Valittaja Sari Nurro

Päätös, josta valitetaan

Raahen kaupunginvaltuusto 26.4.2021 § 50

Kaupunginvaltuusto

- on todennut, että yhteistoimintalain (449/2007) mukainen neuvottelu- ja yhteistoimintavelvoite ICT-palvelutuotannon liikkeenluovutusta koskien on täyttynyt ja että neuvottelut ovat päättyneet ja niissä on saavutettu liikkeenluovutuksesta henkilöstösiirtoineen yksimielinen lopputulos,
- on hyväksynyt ICT-palvelutuotannon mukaan lukien tietoliikennepalveluiden siirron, siirron kohteena yhteensä 9 henkilöä, liikkeenluovutuksella Joki ICT Oy:lle henkilöstösiirtosopimuksen ja liikkeenluovutusasiakirjan mukaisesti
- liikkeenluovutuksen ajankohta on 1.6.2021.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Valittaja on hakenut muutosta valituksenalaiseen päätökseen ja pyytänyt sen täytäntöönpanon keskeyttämistä.

Raahen kaupunki ei ole ICT-palvelujen ulkoistuksesta päättäessään noudattanut julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (jäljempänä hankintalaki) 3 §:n mukaisia julkisissa hankinnoissa noudatettavia syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteita. Mainittu säännös edellyttää lisäksi, että jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön organisaatioon kuuluva yksikkö, hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita tai tarjoajia. Kaupunki ei ole toiminut tämän mukaisesti kartoittaessaan ICT-palvelujen tuottajiksi vain kuntatoimijoiden omistamia yrityksiä. Kaupunki ei ole toiminut hankintamenettelyssä syrjimättömästi, avoimesti ja tasapuolisesti jättäessään markkinaehtoiset toimijat pois tarjouskilpailusta. ICT-palvelujen ulkoistuksessa ei pidä soveltaa

hankintalain 15 §:n mukaista rajausta sidosyksikköhankinnoista, koska soveltuvia markkinaehtoisia toimijoita ja toimintaa on saatavilla useilla avoimilla markkinoilla.

ICT-palvelujen ulkoistuksen kustannukset ovat yli 2 miljoonaa euroa. Ulkoistus ylittää siten moninkertaisesti hankintalain mukaiset kansalliset kynnsarvot. Hankintamenettely on ollut puutteellinen, koska kaupungin aineisto ei sisällä selvitystä ja dokumentaatiota palveluntuottajien taloudellisesta tilanteesta ja rahoitusasemasta hankintalain 88 §:n 6 momentin edellyttämällä tavalla. Kaupungin päätöksen perusteena käyttämä tausta-aineisto valituista palveluntuottajista eli Joki ICT Oy:stä ja 2M-IT Oy:stä on puutteellinen myös hankintalain 88 §:n 7 momentissa tarkoitettun palveluntuottajien teknisen suorituskyvyn vertailun ja dokumentoinnin osalta. Kaupunki ei ole noudattanut riittävää huolellisuutta ICT-palvelujen ulkoistuksessa siten, että ulkoistusjärjestely takaisi riittävän tietoturvatason kuntalaisten luottamuksellisten henkilö- ja potilastietojen käsittelylle laadunhallintajärjestelmiä sekä tietoturvahallintaa koskevien ISO-9001 ja ISO-27001 standardien mukaisesti. Ulkoistusratkaisu ei ole kunnan ja sen asukkaiden taloudellisen edun mukainen.

Asian käsittely ja selvittäminen

Raahen kaupunginhallitus on antanut lausunnon.

Valittaja on antanut vastaselityksen.

Kaupunginhallitus on hallinto-oikeuden selvityspyynnön johdosta antanut selvityksenään Joki ICT Oy:n sidosyksikköasemasta Joki ICT Oy:n toimitusjohtajan antaman 13.10.2021 päivätyn selvityksen.

Valittaja ei ole varatusta tilaisuudesta huolimatta antanut vastaselitystä kaupunginhallituksen antaman selvityksen johdosta.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Asian tultua ratkaistuksi lausuminen valituksenalaisen päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevasta vaatimuksesta raukeaa.

Perustelut

Sovellettavat säännökset ja lain esityöt

Hankintalain 1 §:n 1 momentin mukaan valtion ja kuntien viranomaisten sekä muiden 5 §:ssä tarkoitettujen hankintayksiköiden on kilpailutettava hankintansa ja käyttöoikeussopimuksensa siten kuin tässä laissa säädetään.

Hankintalain 15 §:n 1 momentin mukaan tätä lakia ei sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään. Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä. Lisäksi edellytyksenä on, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa ja että yksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

Mainitun pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa mainittua prosenttiosuutta määritettäessä perusteena on käytettävä sopimuksen tekemistä edeltävien kolmen vuoden keskimääräistä kokonaisliikevaihtoa tai muuta vastaavaa toimintaan perustuvaa määrää.

Hankintalain 174 §:n 3 momentin mukaan tämän lain 15 §:n 1 momentissa säädettyä prosenttiosuutta ja euromääräistä rajoitusta sovelletaan muihin kuin sosiaali- ja terveyspalvelujen alalla toimiviin sidosyksiköihin vasta 1 päivästä tammikuuta 2019.

Hallituksen esityksessä hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2016 vp) on lain 15 §:n 1 momenttia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa muun ohella todettu, että kuntien yhtiöt ovat muodollisesti erillisiä omistajistaan. Niiden sidosyksikön asemaa koskeva harkinta olisi siten tehtävä valvontavaltaa ja toiminnan kohdistumista koskevien edellytysten perusteella. Lisäksi 1 momentissa tarkoitettuna sidosyksikön edellytyksenä olisi, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavalla kuin omiin toimipaikkoihinsa. Määräysvallan täyttymisen osalta hankintayksikön katsotaan käyttävän määräysvaltaa samalla tavoin kuin toimipaikkoihinsa silloin, kun se käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa määräysvallan alaisen oikeushenkilön strategisiin tavoitteisiin ja tärkeisiin päätöksiin. Edelleen edellytyksenä olisi, että sidosyksikkö harjoittaa ainoastaan vähäisessä määrin liiketoimintaansa muiden kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikkö saisi harjoittaa liiketoiminnastaan enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden muiden kuin siihen määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden kanssa. Molempien edellytysten olisi täyttyttävä. Sidosyksikössä ei saisi myöskään olla yksityistä eli muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa. Kaikkien 1 momentissa lueteltujen sidosyksikön edellytysten olisi täyttyttävä samaan aikaan, jotta kyse olisi pykälässä tarkoitettusta sidosyksiköstä. Pykälässä tarkoitettu sidosyksikkö voisi olla esimerkiksi kunnan omistama osakeyhtiö.

Mainitussa hallituksen esityksessä on hankintalain 15 §:n 2 momenttia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa muun ohella todettu, että pääsääntöisesti 1 momentissa mainitun prosenttiosuuden laskemisen perusteena olisi käytettävä liikevaihtoa. Hankintadirektiivin 12 artiklan 5 kohdan mukaan liikevaihdolle vaihtoehtoinen toimintaan perustuva määrä olisi esimerkiksi asianomaiselle oikeushenkilölle tai hankintayksikölle aiheutuneet kustannukset palvelujen, tavaroiden ja rakennusurakoiden osalta. Jos asianomaisen sidosyksikön tai hankintayksikön perustamisajankohdan tai toiminnan aloittamisen ajankohdan tai toiminnan uudelleenjärjestämisen vuoksi liikevaihtoa tai vaihtoehtoista toimintaan perustuvaa määrää kuten kustannuksia ei ole joko saatavilla kolmelta edeltävältä vuodelta tai niillä ei ole enää merkitystä, riittää, että toiminnan mittaus osoitetaan esittämällä tietoja tulevasta liiketoiminnasta.

Talousvaliokunnan edellä mainittuun hallituksen esitykseen antamassa mietinnössä (TaVM 31/2016 vp – HE 108/2016 vp) on muun ohella todettu sidosyksikkösääntelyn osalta, että hallituksen esityksen mukainen ulosmyyntiprosentin määrittämisen perusteeksi ehdotettu edeltävien kolmen vuoden keskimääräinen kokonaisliikevaihto johtaisi ulosmyyntirajan tosiasialliseen soveltamiseen jo ennen lain voimaantuloa toteutuneeseen myyntiin, mikä merkitsisi lainsäädännön taannehtivuutta. Talousvaliokunta korostaa ehdotetun säännöksen mahdollistavan laskennan perusteena käytettävän vaihtoehtoista sidosyksikön toimintaan perustuvaa ulosmyynnin määrää, jolloin taannehtivuutta ei synny.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Asiassa saatu selvitys

Kaupunginhallituksen hallinto-oikeudelle antaman lausunnon mukaan kaupunki on valituksenalaisella päätöksellään päättänyt hankkia ICT-palvelut sidosyksiköltään Joki ICT Oy:ltä, jonka suurin omistaja on Raahen kaupunki. Yhtiön 7.1.2021 päivätyn osakasluettelon mukaisesti Raahen kaupungin omistusosuus yhtiössä on noin 21,3 prosenttia. Raahen kaupungilla on myös hallituspaikka Joki ICT Oy:n hallituksessa, jolloin kaupungilla on ajantasainen tieto yhtiön liiketoiminnasta ja sen kehitysnäkymistä. Hallituspaikan vuoksi kaupungilla on myös hyvät mahdollisuudet vaikuttaa siihen, mihin suuntaan yhtiön ICT-palveluja pitää kehittää tulevaisuudessa. Hankinnassa on käytetty mahdollisuutta hyödyntää sidosyksiköitä tai siihen asemaan tarvittaessa pääseviä toimijoita eli in-house-yhtiöitä.

Joki ICT Oy:n toimitusjohtajan 13.10.2021 päivätyn selvityksen mukaan yhtiö on kevästä 2016 lähtien ollut täysin kuntien ja kuntatoimijoiden omistama. Uusitun strategian mukaan yhtiö toimii omistajiensa yhteistyöalustana tehtävänään toimittaa omistajilleen laadukkaita palveluja

kustannustehokkaasti. Viimeksi valmistuneen tilinpäätöksen mukaan yhtiön ulosmyynti on ollut 3,51 prosenttia eli 104 409 euroa. Vuoden 2021 yhdeksän kuukauden ulosmyynti on ollut 2,31 prosenttia eli 75 367 euroa. Ulosmyynnit liittyvät vanhoihin asiakkuuksiin, joita ei ole katkaistu. Uusia asiakkaita ei oteta. Joki ICT Oy:n strategiset ja tärkeät päätökset valmistellaan ja osin päätetään yhtiön omistajaohjauksryhmässä eli JOORY:ssä. Tarvittaessa JOORY asettaa pienempiä työryhmiä valmistelemaan erityisiä aiheita JOORY:lle. Jatkopäätökset tehdään kuitenkin aina JOORY:ssä. Jokainen omistaja on nimennyt kaksi edustajaa omistajaohjaukseen. Joki ICT Oy:n hallitus on suppeampi toimielin. Se vastaa operatiivisesta toiminnasta ja siitä, että toiminta on omistajien eli määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden etujen mukaista. Tärkeimmät asiat viedään hallituksen kautta yhtiökokouksen päätettäväksi. Yhtiökokous päättää sille kuuluvista asioista ja muista tärkeimmistä asioista.

Oikeudellinen arvio ja hallinto-oikeuden johtopäätökset

Joki ICT Oy on asiassa saadun selvityksen perusteella täysin kunta- ja kuntatoimijaomisteinen yhtiö, jonka suurin omistaja on Raahen kaupunki. Raahen kaupungilla on myös edustus yhtiön toimielimissä. Raahen kaupungilla on mahdollisuus vaikuttaa yhtiön omistajaohjauksryhmässä yhtiön strategiaan ja tärkeisiin päätöksiin sekä yhtiön hallitusjäsenyyden myötä osallistua myös yhtiön operatiivisen toiminnan ohjaamiseen ja toiminnan suunnitteluun. Edellä todettuun nähden Joki ICT Oy:tä on pidettävä omistajistaan muodollisesti erillisenä ja päätöksenteon kannalta itsenäisenä yksikkönä, jossa ei ole muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa ja jossa Raahen kaupunki hankintayksikkönä käyttää merkittävässä määrin määräysvaltaansa.

Hallinto-oikeus toteaa, että hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaisen kolmen edeltävän vuoden keskimääräisen kokonaisliikevaihdon huomioon ottaminen johtaisi tässä tapauksessa ulosmyyntirajan tosiasialliseen soveltamiseen jo ennen lain voimaantuloa toteutuneeseen myyntiin, mikä merkitsisi lainsäädännön taannehtivuutta. Tähän nähden hallinto-oikeus katsoo, että arvioitaessa Joki ICT Oy:n muulle kuin hankintayksikölle tapahtuvan ulosmyynnin suuruutta laskennan perusteena voidaan käyttää muuta vaihtoehtoista sidosyksikön toimintaan perustuvaa ulosmyynnin määrää. Asiassa saadusta selvityksestä ilmenee, että yhtiön viimeksi valmistuneen tilinpäätöksen mukainen ulosmyynti on jäänyt alle hankintalain 15 §:n 1 momentissa säädetyn prosenttiosuuden ja euromääräisen rajan. Kun otetaan huomioon, että saadun selvityksen perusteella yhtiön ulosmyynti kohdistuu sen vanhoihin asiakkuuksiin, ja kun yhtiön kuluneen vuoden eli vuoden 2021 toteutunut ulosmyynti yhdeksän kuukauden ajalta on jäänyt reilusti alle edellä mainitussa säännöksessä säädettyjen enimmäismäärien, Joki ICT Oy:n harjoittaman liiketoiminnan muiden kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on, voidaan katsoa jäävän vähäiseksi myös vuonna 2021. Näin ollen hallinto-oikeus katsoo, että asiassa on tullut selvitettyksi, että Joki ICT Oy täyttää hankintalain 15 §:n 1 momentin ulosmyyntisääntelyn edellytykset.

Edellä lausutun lisäksi, kun otetaan vielä huomioon, että valittaja ei ole riitauttanut Raahen kaupungin asiassa esittämien Joki ICT Oy:n sidosyksikköasemaa koskevien tietojen oikeellisuutta, hallinto-oikeus katsoo, että Raahen kaupungin ICT-palvelujen ulkoistuksessa Joki ICT Oy:lle on ollut kysymyksessä hankintalain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu sidosyksikköhankinta, johon hankintalakia ei sovelleta. Raahen kaupunki ei siten ole ollut velvollinen kilpailuttamaan hankintaa hankintalain edellyttämällä tavalla.

Valittaja on valituksessaan katsonut, että Raahen kaupunki ei ole toiminut hankintamenettelyssä syrjimättömästi, avoimesti ja tasapuolisesti jättäessään markkinaehtoiset toimijat pois tarjouskilpailusta. Asiassa on siten hallinto-oikeudessa arvioitavana, onko kaupunki menetellyt hankinnasta päättäessään hallintolain 6 §:ssä määriteltyjen hallinnon oikeusperiaatteiden vastaisesti.

Hallinto-oikeus toteaa, että edeltä ilmenevin perustein Raahen kaupungin ICT-palvelujen ulkoistuksessa ei ole tullut hankintalaki sovellettavaksi eikä kaupungin ole siten tarvinnut noudattaa hankintalain hankintamenettelyä koskevia säännöksiä. Kaupungin ei näin ollen ole tarvinnut ottaa tarjouskilpailussa huomioon markkinaehtoisia toimijoita. Tästä syystä kaupungin ei voida katsoa menetelleen hallinnon oikeusperiaatteiden vastaisesti.

Valituksenalainen päätös ei ole valituksessa esitetyillä perusteilla lainvastainen. Näin ollen ja kun kunnallisvalitusta ei voida tehdä päätöksen tarkoituksenmukaisuutta koskevalla perusteella, päätöstä ei ole valituksen johdosta kumottava.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta 12 art 1-3 ja 5 k
Kuntalaki 135 §

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitus valituslupahakemuksineen on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Selostus valitusluvan myöntämisen edellytyksistä ja hakumenettelystä on liitteenä (Kunnallisvalitus).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet Anna-Kaisa Marski, Riitta Arjas ja Hannu Markkula.

Esittelijä

Saija Mustola

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu ja oikeudenkäyntimaksu

Päätös

valittaja, kirjeitse

Oikeudenkäyntimaksu
260 euroa

Jäljennös maksutta

Raahen kaupunginvaltuusto, kirjeitse

Päätöksestä on viipymättä julkaistava ilmoitus kuntalain 142 §:ssä säädetyllä tavalla.

Oikeudenkäyntimaksun peruste

Tuomioistuinmaksulaki
Oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta (1383/2018)

Ohje oikeudenkäyntimaksua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemiselle

Maksun määräämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä päätöksen esittelijältä kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä siten kuin hallintolaissa säädetään.

Oikaisuvaatimus toimitetaan Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelle.

Pohjois-Suomen hallinto-oikeus

Osoite: PL 189 (Isokatu 4, 3. krs), 90101 OULU

Puhelin: 029 56 42800 **Telekopio:** 029 56 42841

Sähköposti: pohjois-suomi.hao@oikeus.fi

Sähköinen asiointipalvelu: <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Valitusosoitus

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisperusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valitusluvan myöntämisen perusteet ovat:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
  - 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
  - 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.
- Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Valitus on tehtävä kirjallisesti **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Jos päätöksestä valitetaan kunnan jäsenelle taikka kuntayhtymän jäsenkunnalle tai sen jäsenelle kuuluvan valitusoikeuden nojalla, valitusaika lasketaan siitä päivästä, jolloin ilmoitus päätöksestä on julkaistu kuntalain 142 §:n mukaisesti yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Jos päätös on annettu asianosaiselle erikseen tiedoksi, valitusaika luetaan kuitenkin tiedoksisaannista. Vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon kirjeitse tavallisena tiedoksiantona lähetetystä päätöksestä seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämistä, jollei vastaanottaja näytä tiedoksisaannin tapahtuneen tätä myöhemmin. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksen tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämistä, jollei muuta näytetä. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa (saantitodistus, haastetiedoksianto) vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on vastaanotettu. Tiedoksisaantipäivän osoittaa saantitodistus tai tiedoksiantotodistus. Sähköisesti todisteellisesti tiedoksi saadun päätöksen tiedoksisaantipäivä on päätöksen noutamispäivä palvelimelta tai asiointipalvelusta. Käytettäessä sijaistiedoksiantoa asiakirja katsotaan kuitenkin saadun tiedoksi kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.

Kirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään.

Valituksen sisältö

Valituksessa, joka sisältää myös valituslupahakemuksen, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot
- postiosoite ja muu mahdollinen osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite)
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:ssä tarkoitettu peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valittaja katsoo, että valitusluvan myöntämiseen on edellä tarkoitettu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa valituksessa yhdyshenkilöksi. Jollei yhdyshenkilöä ole ilmoitettu, yhdyshenkilönä toimii valituksessa ensimmäiseksi mainittu valittaja. Yhdyshenkilön ei tarvitse esittää valtakirjaa.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen on esitettävä valtakirja. Jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää, valtakirjaa ei kuitenkaan tarvitse esittää, jos:

- päämies on antanut valtuutuksen suullisesti tuomioistuimessa;
- asiamies on toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa hallintomenettelyssä tai tuomioistuimessa;
- valtuutettu asiamies on asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valituksen toimittaminen

Valitus valituslupahakemuksineen on toimitettava valitusajassa **korkeimmalle hallinto-oikeudelle**.

Valituksen voi toimittaa henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös postitse, lähetin välityksellä, telekopiona, sähköpostina tai sähköisen asiointipalvelun kautta. Valitus on toimitettava niin ajoissa, että se on perillä viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä korkeimman hallinto-oikeuden virka-ajan päättymiseen (kello 16.15) mennessä. Valituksen toimittamisesta telekopiona, sähköpostina tai sähköisen asiointipalvelun kautta säädetään tarkemmin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003).

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot ja aukioloaika

Sähköinen asiointipalvelu: <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Postiosoite: PL 180 00131 HELSINKI	Käyntiosoite: Paasivuorenkatu 3 00530 HELSINKI	Sähköposti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi Faksi: 029 56 40382 Puhelinnumero: 029 56 40200
---	---	--

Asiakaspalvelun aukioloajat maanantaista perjantaihin 8.00 - 16.15.

Muutoksenhakuasian käsittelystä perittävät maksut

Hallinto-oikeuden päätöstä koskevan muutoksenhakuasian käsittelystä korkeimmassa hallinto-oikeudessa peritään 510 euron suuruinen oikeudenkäyntimaksu. Maksuvelvollinen on asian vireillepanija tai hänen sijaansa tullut. Jos yhtä useampi asianosainen saattaa asian käsiteltäväksi samalla kirjelmällä, heiltä peritään vain yksi maksu. Jos tuomioistuin erottaa eri asianosaisia koskevat asiat erikseen käsiteltäviksi, peritään kustakin näin erotetusta asiasta asianosaiselta maksu erikseen. Jos saman maksun suorittamisesta on vastuussa kaksi tai useampia maksuvelvollisia, he vastaavat siitä yhteisvastuullisesti. Yhden asianosaisen maksuvapautus ei vähennä muiden asianosaisten maksuvelvollisuutta.

Oikeudenkäyntimaksua ei korkeimmassa hallinto-oikeudessa peritä tuomioistuinmaksulain 5 §:ssä tarkoitetuista maksuttomista suoritteista. Lain mukaista maksua ei peritä:

- yksityishenkilön vireille panemissa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) eikä terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettua palvelua tai etuutta koskevissa asioissa;
- lastensuojelulain (417/2007) mukaisissa asioissa, lukuun ottamatta mainitun lain 16 c §:ssä tarkoitettuja, kuntien keskinäisiä korvauksia koskevia asioita;
- yksityishenkilön vireille panemissa ulkomaalaislain (301/2004) mukaisissa kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa;
- maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) mukaisissa asioissa eikä maaseutuelinkeinotukea koskevissa asioissa, joissa on kyse luottojen maksuhelpotuksesta, vapaaehtoisesta velkajärjestelystä tai valtion takautumisvaatimuksesta luopumisesta;
- oikeusapulaissa (257/2002) tarkoitetun oikeusavun myöntämistä koskevissa asioissa eikä oikeudenkäyntiavustajalle maksettavaa palkkiota ja kulukorvausta koskevissa asioissa, ellei kyse ole muutoksenhausta palkkiota tai kulukorvausta koskevassa asiassa;
- tartuntatautilain (1227/2016), päihdehuoltolain (41/1986) eikä mielenterveyslain (1116/1990) mukaisissa asioissa;
- yleisiä vaaleja, kirkollisia vaaleja eikä saamelaiskäräjien vaaleja koskevissa asioissa;
- asioissa, joiden käsittely tuomioistuimessa on muualla laissa säädetty maksuttomaksi.

Oikeudenkäyntimaksua ei peritä, mikäli maksun perimättä jättämiseen on lain 4 §:ssä tarkoitettu peruste. Lain mukaista maksua ei myöskään peritä, jos korkein hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi. Maksu peritään kuitenkin riippumatta lopputuloksesta veroasiassa annettua ennakkoratkaisua koskevassa muutoksenhakuasiassa. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä oikeusapulain nojalla käsittelymaksuista vapautetuilta eikä muualla laissa viranomaisen toimenpiteistä suoritettavista maksuista vapautetuilta.

Jos maksun periminen olisi ilmeisen kohtuutonta, viranomainen tai maksun määräävä virkamies voi yksittäistapauksessa määrätä, ettei maksua peritä.

Tuomioistuinmaksulaki (1455/2015)

Oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta (1383/2018)